

PRÍNOSNÝ SOUBOR JAZYKOVÝCH HER PRO MALÉ ŠKOLÁKY, NERODILÉ MLUVČÍ ČEŠTINY

Milan Hrdlička

Škodová, S., & Lisá, M. (2020). *Jazykové hry pro malé školáky*. 1. a 2. díl. Praha: Wolters Kluwer.

Zájem o češtinu jako jazyk cílový, tedy jako jazyk cizí nebo druhý, se v celosvětovém měřítku dlouhodobě pohybuje na solidní úrovni (blíže Šebesta, Hrdlička, Chen & Lin, 2020). V posledních dvou třech desetiletích však rovněž zaznamenáváme stoupající počet žáků s odlišným mateřským jazykem také na našich základních a středních školách.¹ Jako stále naléhavější se proto jeví potřeba zajištění kvalitních, moderních, komunikačně koncipovaných učebních materiálů, které by rostoucímu počtu nedospělých, školou povinných jinojazyčných mluvčích usnadnily a zatraktivnily proces akvizice naší mateřštiny. Současná nabídka kvalitních jazykových učebnic a cvičebnic češtiny pro zmíněnou cílovou skupinu se nejeví jako příliš bohatá, proto je třeba přivítat zdařilou dvoudílnou příručku dvojice autorek, která přináší pestrou paletu rozmanitých jazykových her a komunikačních aktivit s instrukcemi a se zasvěceným doprovodným metodickým komentářem.

Svatavě Škodové, zkušené autorce i ve sféře učebních materiálů českého jazyka pro nedospělé mluvčí (připomínáme její úspěšný učebnicový soubor *Domino – Český jazyk pro malé cizince 1, 2*), působící v současné době na Ústavu bohemistických studií FF UK, a Markétě Lisé, která vyučuje na ZŠ jazyků v Karlových Varech, se podařilo vytvořit inspirativní komplet jazykových herních aktivit zaměřený na jinojazyčné děti mladšího školního věku.

Orientace autorek na věkovou skupinu šesti- až desetiletých jinojazyčných školáků je vhodně zvolená, opodstatněná. Právě tito žáci totiž potřebují herní aktivity v jazykovém vyučování nejvíce, neboť kvalita jejich řečových dovedností, zejména psaní a čtení s porozuměním, nedosahuje zatím takové úrovně, aby jich mohli při učení se češtině (čtení, psaní, procvičování jazykového učiva aj.) účinně využívat do té míry jako jejich starší spolužáci. Kvalifikovaně vybraná a přiměřeně náročná hra tak může nahradit teoretický metajazykový výklad, který mnohdy bývá dětem jen obtížně přístupný.

Pestré spektrum jazykových her vycházejících z různých herních principů (nápodoby, soutěživosti, náhody aj.) představuje pro školáky vítaný zdroj radosti a uvolnění, přináší jim zábavu, pocit úspěchu i poučení, umožňuje žákům uplatnit jejich

---

1 Statistická ročenka Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky kupř. uvádí, že se na základních školách učilo ve školním roce 2018/2019 celkem 940 928 žáků. České občanství z nich mělo 916 902, pro 24 026 byla čeština jazykem nerodilým. Slovenské občanství mělo 5 181 žáků, občany dalších států Evropské unie jich bylo 2622, z ostatních evropských zemí pocházelo 9 290 žáků a z ostatních států světa (včetně nezjištěných) 6 933 (blíže www.msmt.cz).

fantazii, hravost, tvořivost. Děti, což pokládáme za velmi cenné, při hrách rozvíjejí schopnost spolupráce, učí se ocenit úspěch i vyrovnat se s případným dílčím nezdarem, pokoušejí se odstranit příčiny chyb, jichž se dopustily, apod. Opomenout nelze ani skutečnost, že nedospělý jedinec díky hrám, prostřednictvím kreativity a fantazie, vnímá a vhodnou cestou řeší různé životní situace, vyrovnává se se spoustou náročných skutečností: s novým prostředím, s novými lidmi, s novým jazykem, s novou kulturou a realitou.

Autorky vedle vlastních bohatých zkušeností a invence vycházejí při koncipování a popisu navrhovaných herních aktivit i z adekvátně zastoupené odborné literatury tuzemské i zahraniční provenience. Tato symbióza vytváří ve zmiňovaném výukovém materiálu jazykovým herním aktivitám solidní oporu. Při prezentaci jednotlivých činností autorky zohledňují charakter různých druhů her, jsou si vědomy relevantních rozdílů mezi danými fázemi vývoje žáka. Využívají kupř. poznatku, že v období mezi šestým až osmým rokem věku dítěte je pro ně důležité již samotné plánování her, vymezení jejich pravidel, kdežto pro žáky starší, osmi- až desetileté, jsou oproti tomu vhodnější hry náročnější, složitější, řídicí se pravidly a postupy, s nimiž jsou seznámeny vyučujícím. Výrazněji jsou také zastoupeny hry konstruktivní, které pomáhají rozvíjet strukturované myšlení žáků: podporují jejich pozornost, koncentraci, jakož i schopnost anticipace dalších kroků, dovednost vzájemné komunikace, argumentace. Jejich výsledkem bývá produkt, k němuž se žáci dopracují prostřednictvím různých postupů, jako např. stavění, lepení, modelování, kreslení apod.

První díl souboru jazykových her obsahuje hry označené jedna až jedenáct, druhý díl aktivity číslované od dvanácti do třiatřiceti. Při probírání jednotlivých herních činností bychom rádi zmínili následující pozitivní momenty obou publikací.

Předložené jazykové hry jsou pestré, nápadité, jsou adekvátní věku i schopnostem žáků. Vyznačují se, což opět oceňujeme, komplexním charakterem, vyvážeností, proporčním zastoupením rovin jazyka. Autorky se totiž zaměřují na hry zaměřené na rozvoj výslovnosti (1–11, např. rozlišování krátkých a dlouhých samohlásek i znělých a neznělých souhlásek, rozpoznání hranice slabiky aj.), dále na rozvíjení důležité slovní zásoby (12–21, např. tematické okruhy týkající se počasí, vybavení bytu, jídla, časových údajů) a konečně na hry orientované na rozvoj znalosti a užívání mluvnice (22–33, např. časování sloves, určování slovesné osoby, rozlišování slovesného času).

Jednotlivé herní aktivity jsou promyšleně koncipované a srozumitelným způsobem prezentované. Každou hru provází zasvěcený, stručný, jasný a výstižný komentář. V doprovodných pasážích je soustavně poukazováno a) na vzdělávací cíl hry (např. hra podporuje fonematický sluch, žák dokáže rozlišovat české hlásky), b) na formu práce (hra skupinová, individuální, pro dva týmy, pro dvojice žáků), c) na potřebné pomůcky (např. karty velikosti A4, pracovní listy, tabule), d) na dobu trvání hry (zhruba od pěti do dvaceti minut) a e) na nezbytné podmínky, resp. předpoklady pro úspěšnou realizaci hry (např. dovednost čtení, prostor ve třídě na podlaze aj.).

Ke každé hře je rovněž připojen názorný popis jejího průběhu, k němu jsou připojeny různé možné varianty hry (rozdělení žáků do více skupin, zaměření úkolů na více jazykových prvků apod.). Průpravnou, resp. metodickou část uzavírá užitečné upozornění (Pozor!) poukazující na případné komplikace, problémové momenty

(hru nelze hrát příliš dlouho, aby se děti neunavily; žáci se mohou dopouštět ortografických chyb, je proto potřeba, aby učitel vytvořená slova zkontroloval, apod.).

Autorky v předmluvě poukazují na skutečnost, že didaktické hry lze využívat v různých fázích výuky a je možné jimi sledovat různé cíle — mohou sloužit jako úvodní aktivita k probíranému učivu, nebo naopak se jejich prostřednictvím vyloučená látka procvičuje, opakuje, shrnuje. Přínos her je bez nadsázky pozoruhodný. Žáci díky nim poznávají pravidla společenského chování cílové kultury a jsou vedeni k jejich respektování, učí se vzájemně komunikovat, tlumočit své záměry, postoje, názory, ale rovněž naslouchat druhým, přijímat, tolerovat i stanoviska protichůdná.

Hry se vyznačují výrazným pozitivním motivačním nábojem. Spoluvytvářejí přátelskou atmosféru ve třídě, zapojují jednotlivé žáky do kolektivních aktivit, umožňují jim prožít pocit úspěchu, přispívají k budování sebedůvěry, kamarádkých kontaktů se spolužáky, napomáhají spontánnímu užívání cílového jazyka v reálné komunikaci. Didaktické hry mohou účinně a nenásilnou cestou procvičovat všechny čtyři základní řečové dovednosti, tedy poslech i čtení s porozuměním, mluvenou i psanou komunikaci.

Vedle obsahové stránky je třeba ocenit také grafickou podobu souboru her přispívající výraznou měrou k celkovému uživatelskému komfortu. Jsme přesvědčeni, že publikace *Jazykové hry pro malé školáky* přispěje ke zkvalitnění komunikační průpravy mladších jinojazyčných školáků na našich základních školách, kde nepochybně získá řadu vděčných a zanícených uživatelů. Jistě se setká s neméně kladnou odezvou i u jejich vyučujících.

LITERATURA:

Šebesta, K., Hrdlička, M., Chen, H., &
Lin, M. S. (2020). *Čeština na Dálném východě*.
In K. Šebesta & M. Hrdlička (Eds.), *Čeština jako*

cizí jazyk na Dálném východě (s. 7–15). Praha:
Vydavatelství Filozofické fakulty Univerzity
Karlovy (Varia).

Milan Hrdlička | Institute of Czech Studies, Faculty of Arts, Charles University
<milan.hrdlicka@ff.cuni.cz>

